

Nr 147.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avlönings och statsbidrags utgående, där undervisningen vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter inställts på grund av smittsam sjukdom m. m.; given Stockholms slott den 19 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Majestäts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokoll över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen statsrådet Olsson anför härefter:

I skrivelser den 30 juni och den 15 december 1925 har skolöverstyrelsen gjort framställning angående meddelande av särskilda bestämmelser för de fall, då undervisningen vid folk- och småskolor m. fl. undervisningsanstalter måst inställas på grund av utbruten kreaturssjukdom. Skolöverstyrelsen har därvid till en början anfört följande:

Angående avlönings och statsbidrags utgående, där undervisningen vid folk- och småskolor

m. fl. läro-
anstalter in-
ställda på
grund av
smittsam
sjukdom
m. m.

Under januari 1925 hade till överstyrelsen från folkskolinspektören i Sydskånes västra inspektionsområde inkommit en anmälan om att ett avsevärt antal skolor inom inspektionsområdet blivit för längre eller kortare tid stängda på grund av den rådande kreaturspesten mul- och klövsjuka. För att få kännedom om i vad mån behov av särskilda bestämmelser med anledning av skolornas stängande av denna anledning kunde göra sig gällande, hade överstyrelsen härom inhämtat uppgifter jämväl från övriga folkskolinspektörer i Skåne samt från inspektörerna i Blekinge, Halland och vissa delar av Västergötland. Därigenom hade bekräftats, dels att skolor på många ställen måst av nu nämnd orsak inställas, särskilt i Skåne, Halland och Blekinge, dels ock att behov av närmare bestämmelser i ämnet förefunnas.

Enligt inspektörernas uppgifter rådde nämligen bland skolans lokala myndigheter tvekan angående vem som ägde befogenhet att förordna om undervisningens inställande i dylika fall. Likaså hade ovisshet rått huruvida undervisningstid, som av nu nämnd orsak gått förlorad, ovillkorligen skulle återläsas. Då vidare nu gällande bestämmelser rörande skolverksamhetens inställande på grund av smittsam sjukdom och därmed sammanhängande förhållanden knappast torde hava avsett andra smittsamma sjukdomar än sådana, som omnämndes i 2 § av epidemilagen den 19 juni 1919, d. v. s. sjukdom bland människor, syntes särskilda föreskrifter jämväl erfordras beträffande rätten till statsbidrag och avlöning samt angående lönetur under tid, då undervisningen måst inställas på grund av utbruten smittsam kreatursjukdom.

Innan jag närmare ingår på skolöverstyrelsens framställning skall jag i korthet redogöra för de bestämmelser i ämnet, vilka nu gälla eller kunna tänkas analogivis vinna tillämpning i förevarande avseende.

Enligt § 43 folkskolestadgan äger skolråd att, där smittsam sjukdom är rådande, då så finnes nödigt, efter hälsovårds- och kommunalnämnds anmälan eller efter dess hörande, ävensom där annan oförutsedd anledning sådant kräver, förordna, att undervisningen må för längre eller kortare tid inställas. Motsvarande bestämmelse återfinnes beträffande fortsättningsskolan i § 32 av stadgan den 16 september 1918 (nr 1001) för fortsättningsskolan, beträffande högre folkskolor i § 28 i stadgan samma dag (nr 1064) för högre folkskolor samt beträffande kommunala mellanskolor i § 27 i stadgan den 19 november 1918 (nr 1114) för kommunala mellanskolor. Beslutanderätten tillkommer i samtliga dessa fall vederbörande skolstyrelse. Jämlikt § 4 i stadgan den 31 december 1919 (nr 866) för statsunderstödda folkhögskolor tillkommer det jämväl styrelsen för dylik skola att, där smittsam sjukdom är rådande, efter anmälan av vederbörande hälsovårds- eller kommunalnämnd eller efter dess hörande, ävensom där annan tvingande anledning gör sådant oundgängligt, bestämma, att undervisningen må för längre eller kortare tid inställas, dock att anmälan om sådan åtgärd ofördröjligen skall insändas till skolöverstyrelsen.

Beträffande utbetalande av avlöningsförmåner och statsbidrag samt angående återläsningskyldighet förefinnas vissa generella bestämmelser i kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104) angående utbetalande av avlöningsförmåner till personal vid statens undervisningsanstalter samt statsbidrag till vissa statsunderstödda läroanstalter och där anställda lärare utan hinder

därav, att undervisningen någon tid måst inställas till följd av smittsam sjukdom m. m.

I denna kungörelse, som grundar sig på Kungl. Maj:ts proposition nr 27 till 1918 års urtima riksdag och riksdagens skrivelse i anledning härav, nr 18, har förordnats:

att till lärar- och annan personal vid statens undervisningsanstalter av olika slag må för tid, varunder vederbörande hälsovårdsmyndighet anser erforderligt, att undervisningen vid vederbörande anstalt inställas till följd av rådande smittsam sjukdom, utgå avlöningsförmåner med samma belopp, som om undervisningen bedrivits i eljest bestämd omfattning;

att för utbekommande av statsbidrag till statsunderstödda kommunala och enskilda läroanstalter och till där anställd lärarpersonal hinder ej må möta därav, att undervisningen vid vederbörande läroanstalt måst inställas av anledning och under tid, som nu nämnts; samt

att den tid, under vilken undervisning enligt av riksdagen godkända bestämmelser skall meddelas vid läroanstalter av olika slag, må, där smittsam sjukdom befinnes därtill föranleda, förkortas i den utsträckning Kungl. Maj:t på gjord framställning prövar sådant erforderligt.

Därjämte innehålla emellertid de särskilda skolförfattningarna åtskilliga bestämmelser med avseende å rätten till statsbidrag och lönetur, för det fall att undervisningen måst inställas på grund av smittsam sjukdom. Sålunda föreskrives i § 19 mom. 1 i kungörelsen den 16 september 1918 (nr 760) angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning, att för utbekommande av statsbidrag hinder ej bör möta därav, att undervisningen vid skolan till följd av rådande smittsam sjukdom måst för någon tid inställas. I § 10 mom. 2 av samma kungörelse stadgas vidare, att vid beräkning av tjänstetid för uppflyttning i högre lönegrad icke får föras lärare till last den tid, varunder till följd av smittsam sjukdom undervisningen vid skolan varit inställd. Samma bestämmelser återfinnas i kungörelsen den 16 september 1918 (nr 759) angående avlöning åt lärare vid högre folkskola samt statsbidrag till sådan skola § 24 och § 14 mom. 2 ävensom i kungörelsen den 19 november 1918 (nr 927) angående avlöning åt lärare vid kommunal mellanskola samt statsbidrag till sådan skola § 20 och § 11 mom. 2. I kungörelsen den 31 december 1919 (nr 864) angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola bestämmes dels i § 11 mom. 3, att det skall vara Kungl. Maj:t obetaget att, där undervisningen till följd av smittsam sjukdom eller annan tvingande anledning i vederbörlig ordning varit inställd, ändock bevilja statsbidrag, dels ock i § 6 mom. 2, att vid beräkning av tjänstetid för uppflyttning i högre lönegrad den tid icke får föras befattningshavare till last, varunder undervisningen vid skolan varit inställd på grund av smittsam sjukdom. Beträffande fortsättningsskolan innehåller däremot kungörelsen den 16 september 1918 (nr 762) angående statsbidrag till avlöande av lärare vid fortsättningsskolan icke några föreskrifter i detta ämne.

Beträffande undervisningen i slöjd och hushållsgöromål föreskrives slutligen i kungörelserna den 30 juni 1920 angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola (nr 572), angående statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola eller särskild anstalt (nr 573), angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid statsunderstödda högre folkskolor (nr 570) samt angående statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid statsunderstödda högre folkskolor (nr

571), att statsbidrag må utgå för dylik undervisning utan hinder därav, att undervisningen måst för någon tid inställas till följd av rådande smittsam sjukdom. Vad angår de kommunala mellanskolorna utgår enligt kungörelsen den 31 december 1920 (nr 938) statsbidrag för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid dessa skolor, men saknas här bestämmelser om statsbidragets utgående i händelse av undervisningens inställande på grund av smittsam sjukdom.

Efter denna redogörelse återgår jag till skolöverstyrelsens framställning.

Vad då först beträffar överstyrelsens förslag rörande vem som bör äga befogenhet att förordna om undervisningens inställande i sådana fall, varom nu är fråga, torde det icke vara nödigt att i detta sammanhang ingå härpå, varför jag utelämnar denna del av överstyrelsens framställning. Befogenheten att härutinnan meddela eventuellt erforderliga kompletterande bestämmelser torde ankomma på Kungl. Maj:t.

Beträffande rätten till statsbidrag, lärares lönetursrätt samt frågan om återläsning anför skolöverstyrelsen:

Vad först *folk- och småskolor* angår synas ovan omförmälda bestämmelser i kungörelserna den 16 september och den 6 december 1918 (nr 760 och 1104) rörande statsbidragets utbetalande samt angående lönetur utan vidare böra tillämpas även för de fall, att undervisningen varit inställd på grund av rådande kreaturspest. Föreskriften i kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104), att förkortning på grund av rådande smittsam sjukdom av den eljest stadgade årliga lärotiden skall bero på medgivande i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t, kan emellertid numera svårligen tillämpas å till allmänna folkundervisningen hörande läroanstalter. Vare sig undervisningen måst inställas på grund av den ena eller den andra farsoten, bör avkortning av lärotiden kunna för folkskolans vidkommande beslutas av skolrådet efter samråd med vederbörande folkskolinspektör. Givetvis är det önskligt, att den lästid, som sålunda försummas, ersättes genom återläsning. Detta kan emellertid icke helt ske i sådana fall, då skolan måste vara stängd en längre tid. Någon allmän föreskrift om sådan återläsning torde det därför ej vara möjligt att giva, utan det synes böra överlåtas åt vederbörande skolråd att härom bestämma från fall till fall. För att likartade principer härvid skola komma att tillämpas, torde det vara lämpligt, att bestämmande om dylik igenläsning sker i samråd med vederbörande folkskolinspektör. Skall den inställda undervisningen helt eller delvis ersättas av undervisning å annan tid, så bör denna avse samma lärjungar och om möjligt samma lärare som i den avbrutna kursen. Återläsning bör därför ej kunna anbefallas, om den ej lämpligen kan ske inom ett år efter det undervisningen inställdes, och bör skolråd ej kunna föreskriva, att mera än två veckor skola återläsas av den tid, undervisningen måst under ett läsår inställas.

Beträffande statsbidrag till avlöande av lärare vid *fortsättningsskola* är att märka, att i kungörelsen den 16 september 1918 (nr 762) angående statsbidrag till avlöande av lärare i fortsättningsskolan ej finnes intagen någon bestämmelse av samma innebörd som den, vilken förekommer i motsvarande kungörelser om statsbidrag till folkskola, högre folkskola och kommunal mellanskola samt undervisning i slöjd och hushållsgöromål, nämligen att hinder för utbekommande av statsbidrag ej bör möta därav, att

undervisningen till följd av rådande smittsam sjukdom måst för någon tid inställas. I här berörda avseende förefinnes sålunda en åtskillnad i de för fortsättningsskolan och de för folkskola, högre folkskola och kommunal mellanskola gällande föreskrifter. Av författningsbestämmelserna framgår ej lika tydligt beträffande fortsättningsskolan som rörande förenämnda övriga skolformer hur statsbidrag bör utgå i det fall, att undervisningen i denna skola på grund av smittsam sjukdom icke kunnat pågå under hela den i skolans reglemente föreskrivna tiden. Visserligen synes framgå av ett bland de exempel, som förekomma i kungörelsen den 31 december 1919 (nr 823) angående formulär för ansökan om statsbidrag till avlönande av lärare vid fortsättningsskola, att skoldistrikt icke behöver gå förlustigt hela statsbidraget av den grund, att undervisningen någon tid varit inställd till följd av smittsam sjukdom, utan kan komma i åtnjutande av sådant bidrag åtminstone för det antal timmar undervisningen verkligen pågått, men detta torde likväl icke kunna anses giva någon fullt tydlig och klar anvisning om efter vilka grunder statsbidrag under här angivna förhållanden bör utgå. Det skulle nämligen kunna tänkas, att i ett sådant fall, som i nämnda exempel åsyftas, återläsning sedermera ägt rum, och att sålunda den del av statsbidraget, som innehållits på grund av undervisningens inställande, kunnat tilldelas skoldistriktet efter rekvisition nästföljande år. Mera bestämda föreskrifter rörande statsbidrags utgående under här ifrågavarande förhållande synas sålunda vara behöfliga. I tillämpliga delar torde dessa föreskrifter böra så nära som möjligt ansluta sig till dem, som gälla beträffande t. ex. folkskolor och högre folkskolor samt undervisning i slöjd och hushållsgöromål. Det synes nämligen icke kunna angivas några bärande skäl för att i fråga om utgående av statsbidrag till fortsättningsskola i sådana fall, som här avses, tillämpa väsentligen andra grunder än dem, som gälla beträffande nyssnämnda övriga skolor och undervisningsområden. Och det torde lika väl beträffande fortsättningsskolan som dessa övriga skolor kunna göras gällande, att det icke kan anses vara med rätt och billighet överensstämmande, att vare sig skoldistrikt eller lärarpersonal utan eget förvällande skall bliva ekonomiskt lidande till följd av åtgärder, vidtagna på grund av vederbörande myndigheters åläggande. Att för den övervägande delen av de vid fortsättningsskolan anställda lärarna arbetet i denna skola utgör allenast en bisyssla, torde icke i här berörda avseende böra utöva något inflytande, enär förhållandet är alldeles detsamma beträffande undervisningen i slöjd, till vilken statsbidrag dock utgår oavkortat, även då undervisningen varit inställd på grund av smittsam sjukdom. Skulle detta senare, såsom i det föregående föreslagits, komma att tillämpas även i fråga om fortsättningsskolan, så skulle det visserligen kunna inträffa, att fullt statsbidrag komme att utgå till en fortsättningskurs beräknad att pågå under t. ex. sex sammanhängande veckor, ehuru undervisning vid densamma meddelats kanske endast några dagar, men detta skulle endast kunna ske under sådana alldeles särregna förhållanden, att överstyrelsen efter prövning funnit återläsning omöjlig kunna krävas, och detsamma kan inträffa även vid en kurs i hushållsgöromål, vilken ofta omfattar endast några få veckor i följd. Att det statsbidrag, som under sådana förhållanden tilldelades ett skoldistrikt, också oavkortat komme att användas för det därmed avsedda ändamålet, nämligen lärarpersonalens avlönning, torde vara självfallet.

På grund av fortsättningsskolans korta undervisningstid, oftast samlad under sex veckor i följd, framträder i fråga om denna skola ännu starkare

än beträffande folkskolan önskvärdheten av att återläsning under här angivna förhållanden så vitt möjligt må äga rum. Det är nämligen att befara, att en fortsättningskurs eljest i många fall skulle komma att bli väsentligt avkortad, att syftet med densamma helt och hållet förfelades. Då emellertid sådana förhållanden kunna förefinnas, att återläsning omöjlig kan äga rum, torde ej heller beträffande fortsättningsskolan kunna utfärdas någon allmän föreskrift om sådan återläsning. Frågan om huruvida och i vilken omfattning återläsning må krävas, synes böra prövas och avgöras för varje särskilt fall. Möjligen skulle avgörandet härav, i överensstämmelse med vad som föreslagits i fråga om folkskolan, kunna överlämnas åt den lokala skolstyrelsen i samråd med vederbörande folkskolinspektör, men det torde dock kunna ifrågasättas, huruvida icke, med hänsyn till den väsentliga inverkan en mera avsevärd inskränkning i fortsättningsskolans undervisningstid kan komma att utöva på denna skolas verksamhet och arbetsresultat, frågan om återläsning borde, efter hemställan av vederbörande fortsättningsskolstyrelse, prövas och avgöras av skolöverstyrelsen. För att underlätta sådan återläsning borde det kunna medgivas, att densamma finge anordnas på olika sätt med hänsyn tagen till förhållandena på de särskilda orterna, t. ex. antingen i ett sammanhang eller fördelad på skilda perioder samt, om så befundes nödigt, även förläggas till efterföljande läsår.

Vidkommande de *högre folkskolorna* har undervisningen vid dessa icke behövt i någon större utsträckning inställas på grund av mul- och klövsjukan, och de *kommunala mellanskolorna* hava enligt vad som framgår av från rektorerna vid kommunala mellanskolor i Hallands, Malmöhus, Kristianstads och Blekinge län infordrade yttranden endast i mycket ringa mån berörts av sjukdomen. Överstyrelsen anser det dock lämpligt, att även för dessa läroanstalter utfärdas bestämmelser motsvarande dem, vilka föreslagits för folk- och fortsättningsskolor.

I fråga om *folkhögskolorna* gäller, att eleverna under den tid kursen fortgår i stor utsträckning äro bosatta vid anstalten. Undervisningen behöver därför sällan inställas på grund av rådande smittsamma sjukdomar av olika slag, så vida icke sjukdomen utbryter vid själva anstalten, och även i så fall kan undervisningen ofta fortgå. Enligt vad folkhögskolinspektören meddelat, hade undervisningen i intet fall behövt inställas på grund av mul- och klövsjukan. Bestämmelser om undervisningens inställande för smittsam sjukdom äro ej intagna i stadgan för folkhögskolor, och då några olägenheter härav ej försports, torde det ej heller vara nödvändigt att för dessa läroanstalter utfärda föreskrifter rörande smittsam sjukdom bland husdjuren. Återläsning av förlorad undervisningstid möter i fråga om dessa skolor stora, ofta oöverstigliga hinder, och då frågor rörande statsbidrag och förkortning av lästiden prövas i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t, torde ytterligare bestämmelser härom vara obehöfliga. Att även lärarna vid folkhögskolor böra i här åsyftade fall åtnjuta lönen oavkortad, finner överstyrelsen naturligt, men överstyrelsen tvekar dock att föreslå bestämmelser härom, då rätten till statsbidrag prövas för varje särskilt fall. Dessa lärare böra liksom lärarna vid övriga berörda läroanstalter äga att för uppflyttning i högre lönegrad och för erhållande av pension såsom tjänstetid tillgodoräkna sig även den tid undervisningen inställts för smittsam sjukdom bland husdjuren.

Skolöverstyrelsen har i detta sammanhang upptagit frågan om tolkningen

av nu gällande bestämmelser rörande rätten till statsbidrag för de fall, då undervisningen måst inställas på grund av smittsam sjukdom samt angående lärares rätt till stadgad minimilön under vissa förhållanden. Här om anförs överstyrelsen:

Stadgandet, att statsbidrag skall utgå utan hinder av att undervisningen vid skolan till följd av rådande smittsam sjukdom måst för någon tid inställas, är intaget i gällande författningar angående statsbidrag till kommunal mellanskola och till högre folkskola, till avlönande av lärare vid folk- och småskolor, lärare i slöjd och i hushållsgöromål vid folkskolor och vid högre folkskolor samt slutligen i kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104). Ehuru stadgandet förekommer i enahanda sammanhang och med sakligt sett samma formulering i samtliga de angivna författningarna, tillämpas desamma olika och utan enhetlig praxis. Stundom utgår statsbidraget endast för den tid undervisningen verkligen fortgått men i andra fall — särskilt beträffande ordinarie lärare — med oavkortat belopp, som om avbrott i undervisningen ej förekommit. Stöd för den förra tolkningen har givits i Kungl. Maj:ts utslag den 14 oktober 1915 och den 10 maj 1917 samt för den senare i utslag den 26 januari 1921 (Regeringsrättens årsbok 1915 not. E 187, 1917 E 107, 108 och 1921 E 30). Angående lärares rätt till lön för den tid undervisningen inställts finnas inga föreskrifter, och statsbidragets utgående kan därför ej i detta fall anses knutet till villkoret, att läraren skall hava uppburit lön. Dessutom utgår statsbidrag ej alltid i form av bidrag till lärarens lön utan stundom mera allmänt till läroanstalten. I de fall, då läraren kan med stöd av sitt anställningsbevis utkräva lönen oavkortad, blir skoldistriktet ekonomiskt lidande, om statsbidrag erhålles blott för den verkliga undervisningstiden. Utan sådant bevis träffas läraren av förlusten, och är detta ganska vanligt beträffande icke ordinarie lärare och timlärare. Varken skoldistriktet eller lärare äro således skyddade mot icke avsedd ekonomisk förlust i samband med undervisningens inställande. Enligt överstyrelsens mening böra sålunda, då ärendet nu föreligger till övervägande, även de ovan anförda, nu gällande bestämmelserna förtydligas, och vill överstyrelsen i detta sammanhang påpeka, att i kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104) föreskrivits, att till såväl lärare som andra befattningshavare vid *statens* läroanstalter av olika slag må för tid, varunder undervisningen inställts på grund av rådande smittsam sjukdom, utgå avlöningsförmåner med samma belopp, som om undervisningen bedrivits i eljest bestämd omfattning. Det ligger i sakens natur, att med tryggad rätt till oavkortad lön bör följa skyldighet för läraren att fullgöra återläsning i den mån sådan i författningssenlig ordning bestämmes.

Allt emellanåt förekommer det, att lärare, ehuru han själv ej är sjuk, av vederbörande hälsovårdsmyndighet förbjudes att tjänstgöra på grund av att smittsam sjukdom utbrutit i hans hem eller i omgivningen. Statsbidrag till avlönande av vikarie i sådant fall kan icke enligt nu gällande författningar erhållas. Skoldistriktet blir därför betungat med en utgift, som enligt överstyrelsens mening väsentligen borde påläggas det allmänna. I en del fall gör skolrådet å den ordinarie lärarens lön avdrag, motsvarande vikariens arvode. Detta förfaringsätt måste dock anses oriktigt och i varje fall synnerligen obilligt, då läraren ej sökt tjänstledighet och ej är oförmögen att tjänstgöra. I fall sådana som det nu berörda torde kostnaderna för undervisningens uppehållande böra bestridas av skoldistriktet, som dock

bör erhålla statsbidrag till vikariens avlönande såsom till vakansvikarie. Överstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om att i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, § 16 mom. 3 föreskrivits, att tjänsteman, som till förekommande av smittfara förbjudits att tjänstgöra, skall under viss tid uppbära lönen oavkortad.

I ärendet hava yttranden avgivits den 27 juli 1925 av medicinalstyrelsen, den 7 augusti 1925 av länsstyrelsen i Malmö, den 10 augusti 1925 av länsstyrelsen i Karlskrona, den 11 augusti 1925 av länsstyrelsen i Halmstad, den 14 augusti 1925 av länsstyrelsen i Kristianstad samt den 27 augusti 1925 och den 11 januari 1926 av statskontoret.

Medicinalstyrelsen och länsstyrelserna hava väsentligen icke haft något att andraga i annat än vad angår frågan om vilken eller vilka myndigheter det skall tillkomma att förordna om inställande av undervisningen av anledning, som nu är i fråga, varför jag anser onödigt att här närmare redogöra för deras yttranden.

Statskontoret har i sina båda utlåtanden anfört huvudsakligen följande:

I fråga om statsbidrag för tid, varunder undervisning av nu ifrågavarande anledning är inställd, synes intet vara att erinra mot överstyrelsens förslag, att sådant skall utgå vid ifrågavarande undervisningsanstalter. Med anledning av vad överstyrelsen anfört därom, att beträffande fortsättningsskola icke funnes något stadgande, att statsbidrag skall utgå utan hinder av att undervisningen varit inställd på grund av smittsam sjukdom, vill statskontoret framhålla, att de i kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104) meddelade generella bestämmelserna om statsbidrag till statsunderstödda kommunala läroanstalter m. m. för fall, som nu är i fråga, otvivelaktigt gälla även för fortsättningsskola. Föreskrift synes alltså endast böra meddelas av innehåll att för utbekommande av statsbidrag till här ifrågakomna olika ändamål hinder ej må möta därav att undervisningen vid läroanstalten måst, efter därom i vederbörlig ordning fattat beslut, inställas på grund av utbruten kreaturspest.

Vad beträffar förslaget om utfärdande av bestämmelse om lärares rätt till bibehållande vid sina löneförmåner under nu ifrågavarande tid torde dylik rätt genom medgivandet, att statsbidrag får utgå för tid varom nu är fråga, få anses för samma tid tillförsäkrad vederbörande lärare. Med hänsyn till vad av skolöverstyrelsen meddelats om den vacklande praxis, som härutinnan gör sig gällande, anser sig emellertid statskontoret icke böra göra någon erinran mot vad överstyrelsen i sådant avseende föreslår.

Mot förslaget, i vad det avser lönetursrätt för lärare för tid varom nu är fråga, har statskontoret intet att erinra.

Vad angår bestämmelsen angående statsbidrag och avlöning för lärare, som till förekommande av smittfara av vederbörande myndighet förbjudits tjänstgöra, synes stadgande i angiven riktning vara av billighet påkallad. Statskontoret vill emellertid erinra om att enligt § 16 mom. 3 av avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen i nu ifrågavarande fall oavkortad lön får åtnjutas högst under sex månader, och synes motsvarande begränsning även beträffande undervisningsanstalterna böra stadgas.

Den särskilt under år 1924 i landets sydligare delar svårt härjande mul- och klövsjukeepizootien har genom de åtgärder, som blivit nödvändiga till förhindrande av smittans spridning, givetvis måst åstadkomma åtskilliga rubbningar med avseende å folkundervisningens behöriga fortgång. Nu gällande författningar på folkundervisningens område sakna närmare föreskrifter för detta fall, och det är därför förklarligt, att tveksamhet mången gång uppstått rörande lösningen av de frågor, som härigenom uppkommit. Visserligen torde Kungl. Maj:t med stöd av cirkuläret den 29 juni 1921 angående avvikelser från grunder och villkor för statsbidrag till kommunala och enskilda undervisningsanstalter kunna från fall till fall medgiva dispens från gällande föreskrifter, då undervisningen måst inställas på grund av utbruten kreaturssjukdom, men av den ovan lämnade redogörelsen finner jag det oförtydligt framgå, att ett behov av allmänna författningsbestämmelser i ämnet föreligger. Då härvid förutsattes ändring i författningar, vilka tillkommit genom riksdagens medverkan, synes mig riksdagens samtycke till de föreslagna förändringarna jämväl böra inhämtas.

Skolöverstyrelsens framställning avser dels meddelande av bestämmelser angående rätten till statsbidrag och lärares rätt till lönetur och i pensionsavseende för tid, då skola varit stängd på grund av utbruten smittsam kreaturssjukdom, dels meddelande av föreskrifter angående förkortning av lärotiden och återläsning av förlorad arbetstid, då undervisningen måst inställas på grund av smittsam sjukdom i allmänhet, dels slutligen förtydligande av nu gällande bestämmelser om rätt till statsbidrag och lön, då undervisningen till följd av smittsam sjukdom måst för någon tid inställas eller lärare av nu nämnd anledning avstängts från tjänstgöring.

De svårigheter, som framträtt i sammanhang med undervisningens inställande på grund av utbruten kreaturssjukdom, hava huvudsakligen sin grund däri, att folkskoleförfattningarnas bestämmelser med avseende å smittsamma sjukdomar förmenats avse allenast sådana smittsamma sjukdomar, vilka omförmälas i gällande epidemilag, d. v. s. vissa smittsamma sjukdomar bland människor. Ehuru författningarnas ordalydelse icke med nödvändighet synes kräva en sådan inskränkt tolkning av begreppet smittsam sjukdom, synes dock åtskilligt tala för att vid författningarnas tillkomst allenast dessa sjukdomar avsetts. I likhet med de hörda myndigheterna finner jag intet vara att erinra mot att en vidare innebörd nu gives åt ifrågavarande bestämmelser, så att däri må kunna inrymmas en sjukdom som exempelvis mul- och klövsjuka. Någon begränsning har i detta avseende icke ifrågasatts av myndigheterna. Jag förutsätter emellertid, att ett medgivande i föreslagen riktning endast skall gälla smittsamma sjukdomar bland husdjur och i övrigt endast sådana smittsamma husdjurssjukdomar, som avses i förordningen den 9 december 1898 angående vad iakttagas bör till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren (nr 126, s. 1).

Skolöverstyrelsen har i sin framställning gjort gällande, att det beträffande folkhögskolorna icke skulle erfordras några föreskrifter i nu förevarande hänseende. Denna mening kan jag icke dela. Då man nu går att reglera hithörande frågor synes det mig att, där icke särskilda förhållanden annat påkalla, vartill jag här nedan skall återkomma, likartade bestämmelser böra meddelas beträffande samtliga folkundervisningens olika grenar.

Beträffande rätten till statsbidrag och lönetur torde en utvidgning av nu gällande bestämmelser till att omfatta jämväl undervisningens inställande på grund av utbruten smittsam kreaturssjukdom lättast kunna ernås därigenom, att i kungörelserna den 16 september 1918 (nr 760) angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning, den 16 september 1918 (nr 759) angående avlöning åt lärare vid högre folkskola samt statsbidrag till sådan skola, den 19 november 1918 (nr 927) angående avlöning åt lärare vid kommunal mellanskola samt statsbidrag till sådan skola och den 31 december 1919 (nr 864) angående avlöning åt lärare vid folkhögskola samt statsbidrag till sådan skola ävensom i kungörelserna den 30 juni 1920 angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola (nr 572), angående statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola eller särskild anstalt (nr 573), angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid statsunderstödda högre folkskolor (nr 570) samt angående statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid statsunderstödda högre folkskolor (nr 571) bestämmelserna rörande rätt till statsbidrag och lönetur, då undervisningen av nu nämnd anledning måst inställas, ändras därhän, att uttrycket smittsam sjukdom utbytes mot orden smittsam sjukdom bland människor eller husdjur.

Vad angår fortsättningsskolan saknas, såsom ock av skolöverstyrelsen framhållits, i kungörelsen den 16 september 1918 (nr 762) angående statsbidrag till avlönande av lärare vid fortsättningsskolan bestämmelser angående statsbidrag och lönetur under de förhållanden, varom nu är fråga. I fråga om rätten till lönetur lära några bestämmelser härom icke heller erfordras, då statsbidrag till avlönande av lärarna vid dessa skolor utgår med visst belopp per undervisningstimme, oberoende av lärarens tjänstålder. Beträffande rätten till statsbidrag anser jag visserligen i likhet med statskontoret, att kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104) är tillämplig även med avseende å fortsättningsskolorna. Då emellertid en utvidgning av bestämmelserna angående statsbidrags utgående i nu ifrågavarande fall föreslagits, anser jag det lämpligt, att ett tydligt stadgande i denna punkt intages i ovannämnda kungörelse den 16 september 1918 (nr 762) och bör detta stadgande då givetvis erhålla den vidare formulering som ovan föreslagits beträffande folk- och småskolor m. fl.

Såsom redan tidigare påpekats, innehåller icke kungörelsen den 31 december 1920 (nr 938) angående statsbidrag för undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor någon bestäm-

melse, huru statsbidraget skall utgå för det fall, att undervisningen måst inställas på grund av smittsam sjukdom. Då emellertid statsbidraget till denna undervisning utgår efter helt annan grund och i annan ordning än vid övriga folkundervisningsanstalter samt skolöverstyrelsen icke ifrågasatt någon ändring i de nuvarande bestämmelserna, finner även jag mig sakna skäl föreslå någon ändring härutinnan.

Skolöverstyrelsen har vidare i sin framställning till behandling upptagit frågan om förkortning av lärotid och återläsning av tid, som gått förlorad till följd av undervisningens inställande på grund av smittsam sjukdom. Skolöverstyrelsens förslag går ut därpå, att vid folk- och småskolor frågan om förkortning av lärotiden och om återläsning må kunna beslutas av skolrådet efter samråd med vederbörande folkskolinspektör. Skolöverstyrelsen förutsätter därvid, att, därest den inställda undervisningen helt eller delvis skall ersättas av undervisning å annan tid, denna undervisning bör avse samma lärjungar och om möjligt samma lärare som i den avbrutna kursen. Återläsning borde därför ej kunna anbefallas, om den ej lämpligen kunde ske inom ett år efter det undervisningen inställts, och över huvud borde skolrådet ej kunna föreskriva, att mer än två veckor skulle återläsas av den tid, undervisningen måst inställas under ett läsår. Beträffande fortsättnings-skolan betonar skolöverstyrelsen, att sådana förhållanden kunna föreligga, att återläsning omöjligen kan äga rum, och anser överstyrelsen, att någon allmän föreskrift om återläsning för den skull icke heller beträffande dessa skolor bör meddelas. Frågan om och i vilken omfattning återläsning må krävas bör enligt överstyrelsens mening prövas och avgöras för varje särskilt fall antingen av den lokala skolstyrelsen i samråd med vederbörande folkskolinspektör eller av överstyrelsen. Liknande bestämmelser föreslås beträffande de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna. Vad angår folkhögskolorna håller överstyrelsen före, att återläsning av förlorad undervisningstid ofta möter oöverstigliga hinder, varför ock, då frågan om statsbidrag och förkortning av lästiden av Kungl. Maj:t prövas i varje särskilt fall, ytterligare bestämmelser härom synas överstyrelsen överflödiga.

I likhet med skolöverstyrelsen finner jag det högeligen önskvärt, att arbetstid, som gått förlorad till följd av undervisningens inställande på grund av smittsam sjukdom bland människor eller husdjur, ersättes genom återläsning i den mån förhållandena sådant medgiva. Ävenså anser jag önskvärt, att denna fråga ordnas på ett enklare sätt än som angivits i kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104). Bestämmelsen i denna kungörelse att fråga om undervisningstidens förkortning i varje särskilt fall skall prövas av Kungl. Maj:t har för övrigt icke vunnit tillämpning beträffande folk- och småskolor. Då statsbidraget till avlönande av lärare vid dessa skolor utgått utan hinder av att undervisningen någon tid varit inställd på grund av smittsam sjukdom, har häri ansetts ligga, att återläsning icke oundgängligen erfordrats, eller med andra ord att skolrådet ägt förkorta

lärotiden så mycket som motsvarar den tid, undervisningen varit inställd. Det är, enligt vad jag inhämtat, denna faktiska nuvarande ordning, skolöverstyrelsens förslag avser att fastslå, varigenom samtidigt skulle undanröjas den bristande överensstämmelsen mellan de nuvarande förhållandena och ovannämnda bestämmelse i kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104). Mot förslaget att skolrådet skall fatta sitt beslut efter samråd med folkskoleinspektören har jag intet att erinra.

Vad fortsättningsskolorna angår är att märka, att undervisningstiden vid dessa är synnerligen kort, vadan undervisningens inställande för någon tid innebär en betydligt större olägenhet vid dessa skolor än vid folk- och småskolor. Då frågan om återläsning härigenom blir särskilt aktuell för fortsättningsskolans vidkommande, är det givetvis önskvärt, att frågan ordnas efter något så när enhetliga grunder vid olika skolor. Ur denna synpunkt anser jag det därför lämpligast om, på sätt ock av skolöverstyrelsen ifrågasatts, rätten att besluta angående återläsning vid dessa skolor överlämnas till skolöverstyrelsen.

På överstyrelsen synes mig ock böra ankomma att efter framställning av vederbörande skolstyrelse besluta angående återläsning vid högre folkskolor och kommunala mellanskolor.

Såsom överstyrelsen framhållit torde det i regel möta oöverkomliga hinder att vid folkhögskola anordna återläsning, vadan några föreskrifter härutinnan icke böra meddelas. Jag erinrar för övrigt att prövningen av frågan om statsbidrag till folkhögskola för varje särskilt fall tillkommer Kungl. Maj:t, som därvid har att taga den hänsyn till föreliggande omständigheter, Kungl. Maj:t finner skäligt.

I övrigt har skolöverstyrelsens förslag i denna del icke givit mig anledning till någon erinran. Bestämmelser härom torde kunna av Kungl. Maj:t utfärdas på administrativ väg.

I sin framställning har skolöverstyrelsen slutligen hemställt om förtydligande av nu gällande bestämmelser angående rätten till statsbidrag och lön för det fall, att undervisningen till följd av smittsam sjukdom måst för någon tid inställas. Skolöverstyrelsens förslag går ut därpå, att uttryckliga föreskrifter måtte meddelas av innebörd att såväl statsbidraget som lönen till vederbörande lärare skola i de fall, varom nu är fråga, utgå oavkortade. Med rätten till oförminskad lön skulle emellertid för läraren följa skyldighet att fullgöra återläsning i den mån sådan i författningens ordning bestämdes. I detta sammanhang har överstyrelsen jämväl till behandling upptagit frågan om lärarens lön för det särskilda fall, att han själv väl ej är sjuk men på grund därav att smittsam sjukdom utbrutit i hans hem eller i omgivningen av vederbörande hälsovårdsmyndighet förbjudits att tjänstgöra. Även i detta fall bör enligt överstyrelsens mening lönen till läraren utgå oavkortad, varjämte och för att icke kostnaden för avlönande av vikarie skall helt drabba skoldistriktet, detta bör medgivas rätt att utbetomma statsbidrag till vikarien såsom för vakansvikarie.

Vad först beträffar frågan om rätten till statsbidrag och lön i de fall, varom nu är fråga, synes det mig obilligt, att läraren eller den som i förhållande till denne svarar för lörens utbetalande i förevarande hänseende skulle bli ekonomiskt lidande av den anledningen, att undervisningen måst inställas på grund av smittsam sjukdom. Enligt mitt förmenande torde icke heller nu gällande bestämmelser på folkundervisningens område, i den mån författningarna innehålla bestämmelser härom, åsyfta, att avdrag skall göras å statsbidrag eller lön i dylika fall. Jag vill också erinra, att, på sätt jämväl av skolöverstyrelsen påpekats, i kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104) uttryckligen stadgats, att vid *statens* undervisningsanstalter avlöningsförmånerna skola utgå med samma belopp, som om undervisningen bedrivits i eljest bestämd omfattning. På grund härav och på de skäl i övrigt, vilka av överstyrelsen framhållits, anser jag mig böra tillstyrka, att beträffande ifrågavarande undervisningsanstalter uttryckliga bestämmelser meddelas i syfte att statsbidrag och lärarlön i de fall, varom nu är fråga, må utgå oavkortade. Undantag lär emellertid därvid böra göras i fråga om statsbidrag till folkhögskolor, där det liksom hittills torde böra ankomma på Kungl Maj:t att avgöra om och i vad mån statsbidrag ändock må utgå.

I detta sammanhang torde nu gällande bestämmelser angående tjänstårsberäkning för pension böra kompletteras med en föreskrift, att vid beräkning av tjänstetid för sådant ändamål icke får föras lärare till last tid, då undervisningen varit inställd av nyssberörda anledning. En sådan föreskrift torde hava sin plats i § 21 mom. 1 av reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Vad så till sist angår det fall, att lärare på grund av smittsam sjukdom i hemmet eller i omgivningen avstängts från tjänstgöring, saknas för närvarande bestämmelser rörande hans avlöningsförmåner under tiden för avstängningen och rörande statsbidrag till vikarie under sådan tid. Att läraren för dylikt fall skulle behöva vidkännas avdrag å lönen lär knappast hava varit avsett. Å andra sidan synes det obilligt, att de extra kostnaderna för vikariens anställande skola helt drabba skoldistriktet utan rätt för detta att erhålla något bidrag härtill av statsmedel. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att bestämmelser i ämnet meddelas i det syfte, som av överstyrelsen föreslagits. Därest alltså lärare uttryckligen tillförsäkras oavkortad lön under tid, då han varit avstängd från tjänstgöring, lär emellertid, såsom statskontoret ansett lämpligt, denna förmån böra begränsas att omfatta högst sex månader. Mot förslaget att vid folk- och småskolor statsbidrag till vikarien måtte få utgå såsom till vakansvikarie d. v. s. med nio tiondelar av arvodet för kvinnlig vikarie å tjänsten samt, vad folkskollärare angår, därutöver, om vikarien är man, hela skillnaden mellan arvodet för manlig och kvinnlig vikarie å tjänsten, har jag intet att erinra.

Beträffande fortsättningskolorna, vid vilka såsom ovan nämnts lärarna i allmänhet icke hava ordinarie anställning och där statsbidraget utgår med

vissa fixa belopp för timme räknat, synes någon annan bestämmelse icke vara erforderlig än att statsbidrag må utgå förutom enligt gällande grunder till den avstängde lärarens avlönande, jämväl efter enahanda grunder till avlönande av den lärare, som förordnats i hans ställe. Detsamma torde böra gälla beträffande undervisningen i slöjd och hushållsgöromål vid folk- och småskolor samt högre folkskolor.

I fråga om de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna utgår statsbidraget till dylika skolors uppehållande med dels visst belopp för årsklass, dels ock vissa mindre bidrag till lärarens lön. Dessa sistnämnda bidrag äro så avpassade, att de tillika med det för årsklass utgående bidraget ungefär motsvara den vederbörande lärare tillkommande lönen. I fråga om berörda skolor synes mig skäligen böra stadgas, att statsbidrag till vikarie för på grund av smittsam sjukdom från tjänstgöring avstängd lärare skall utgå med hela det belopp, som motsvarar vikariens författningsenligt bestämda arvode.

Vidkommande folkhögskolorna tillkommer det enligt § 13 av kungörelsen den 31 december 1919 (nr 864) Kungl. Maj:t att på ansökan i varje särskilt fall besluta angående statsbidrag till avlönande av vikarie för *tjänstledig* föreståndare eller ämneslärare. Bemyndigande synes i detta sammanhang nu böra lämnas Kungl. Maj:t att jämväl besluta angående statsbidrag till vikarie för lärare, som på grund av smittsam sjukdom *avstängts från tjänstgöring*, och lär statsbidrag böra utgå med det belopp, som motsvarar avlöningen till vikarien.

Medgivandet att statsbidrag må utgå till vikarie för lärare, som på grund av smittsam sjukdom avstängts från tjänstgöring, kommer möjligen att medföra någon kostnadsökning för statsverket. Denna ökning blir dock givetvis så obetydlig, att någon hänsyn härtill icke behöver tagas vid beräkandet av respektive anslag.

De ändringar, som i anledning av förestående förslag erfordras i de olika avlönings- och statsbidragsförfattningarna, torde böra vidtagas, sedan skolöverstyrelsen i sådant hänseende avgivit utlåtande. I samband med dessa ändringar torde kungörelsen den 6 december 1918 (nr 1104) böra upphävas, i vad den avser nu förevarande läroanstalter.

Under återopande av vad jag här anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i nu förevarande avseenden godkänna följande grunder beträffande avlönings och statsbidrags utgående vid folk- och småskolor, fortsättningsskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och folkhögskolor:

I. Författningsenlig avlöning till lärare vid folk- och småskolor, fortsättningsskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och folkhögskolor samt statsbidrag till avlö-

nande av lärare vid folk- och småskolor, fortsättningsskolor, högre folkskolor och kommunala mellanskolor ävensom statsbidrag till undervisning i slöjd och hushållsgöromål vid folk- och småskolor samt högre folkskolor skola, utan hinder därav att undervisningen vid vederbörande läroanstalt till följd av smittsam sjukdom bland människor eller husdjur måst för någon tid inställas, utgå med samma belopp som om undervisningen bedrivits i eljest bestämd omfattning, dock med skyldighet för läraren att utan särskild ersättning fullgöra i vederbörlig ordning föreskriven återläsning.

II. Vid beräkning av tjänstår för uppflyttning i högre lönegrad och för erhållande av pension må icke föras lärare till last den tid han av ovan nämnd anledning varit förhindrad att tjänstgöra.

III. Till lärare, som till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, skall under den tid, han i anledning härav är avstängd från tjänstgöring, lönen utgå oavkortad, dock icke för längre tid än högst sex månader. Statsbidrag skall under samma tid utgå dels till avlönande av den från tjänstgöring avstängde läraren med oavkortat belopp, dels ock till avlönande av hans vikarie a) vid folk- och småskolor enligt de grunder, som gälla i fråga om statsbidrag till avlönande av vikarie å ledig tjänst, b) vid fortsättningsskolor samt vid undervisning i slöjd- och hushållsgöromål vid folk- och småskolor och högre folkskolor enligt samma grunder, som gälla för utgående av statsbidrag till avlönande av den lärare, för vilken vikarien förordnats att tjänstgöra, c) vid högre folkskolor och kommunala mellanskolor med ett belopp som motsvarar vikariens författningsenligt bestämda arvode samt d) vid folkhögskolor med belopp som för varje fall bestämes av Kungl. Maj:t.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

E. Meurling.
